

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Останні роки ХХ та початок ХХІ століть ознаменувалися значними змінами у соціально-економічному розвитку України, у тому числі в її освітній сфері. Поширення міжнародних зв'язків України, посилення її авторитету у світовому та європейському просторі стало передумовою для важливих трансформаційних освітніх процесів. Особливе місце серед них належить змінам у сфері навчання іноземних мов, зокрема оновленню та переосмисленню цілей навчання.

Метою сучасної освіти є всебічний розвиток особистості (її моральних якостей, здібностей, талантів, тощо), підвищення освітнього рівня народу та забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Досягнення мети пов'язане із дослідженням комплексу питань, серед яких важливе місце посідає формування мовленнєвої компетенції майбутніх економістів. Рівень мовленнєвої компетенції зумовлюється пізнавальною діяльністю студента, формуванням його світогляду, саморозвитком і самореалізацією особистісного "Я". Тому в усіх сферах життєдіяльності людини характер мовленнєвої поведінки є найважливішим показником її загальної культури і творчих здібностей.

Гуманізація сучасної освіти як основа нового педагогічного мислення потребує перегляду змісту навчального процесу, істотною частиною якого є розвиток особистості студента.

Практичні заняття з іноземної мови мають сприяти формуванню вмінь розв'язувати комунікативно-пізнавальні та світоглядно-оцінні завдання. Відправним пунктом в організації такої роботи є розуміння того, що найнадійніший шлях перетворити навчання мови у розвивальний процес — це можливість поставити студентів перед потребою розв'язувати комунікативні завдання, тобто завдання спілкування.

Згідно з рекомендацією Ради Європи, що стосується змісту робочих програм навчальних закладів, цілі навчання іноземних мов визначено в термінах іншомовної комунікативної компетенції. За цією програмою, оволодіння студентами міжкультурним іншомовним спілкуванням передбачає формування у них певного рівня комунікативної компетенції, яка включає мовленнєву та мовну, соціокультурну та соціолінгвістичну, дискурсивну і стратегічну компетенції.

Мовленнєва компетенція є поняттям комплексним. На нашу думку, мовленнєва компетенція визначається як сукупність таких мовленнєвих умінь майбутніх економістів: здійснювати усне спілкування в типових ситуаціях навчальної, побутової, культурної та професійної сфер спілкування; сприймати на слух іншомовне спілкування; читати і розуміти автентичні тексти професійного спрямування; вести ділову кореспонденцію

та вміння вільно висловлювати свою думку на іноземній мові.

У програмі відсутнє визначення мовної компетенції, а лише наголошується, що для засвоєння студентами програмового мовного матеріалу як засобу оформлення або розуміння висловлювань у процесі спілкування на рівні, визначеному стандартом, їм необхідно зрозуміти і засвоїти комунікативні функції засобів спілкування для їх коректного вживання у відповідних мовленнєвих ситуаціях, уміти самостійно відбирати саме ті мовні і мовленнєві засоби, які є оптимальними для реалізації комунікативного наміру та адекватними в соціально-функціональному плані у сфері спілкування.

У проекті державного освітнього стандарту виділяються чотири типи цілей навчання іноземних мов: практичні, виховні, розвиваючі й освітні. Визначення мовленнєвої компетенції відповідає визначенню практичної мети у проекті державного освітнього стандарту. Ми вважаємо, що дане порівняння дозволяє уточнити практичну мету навчання іноземних мов як формування у майбутніх економістів мовленнєвої компетенції у чотирьох видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, говорінні, читанні і письмі) та мовних компетенцій (фонетичної, лексичної, граматичної та графічної).

Укладачі програми не розмежовують соціокультурну і соціолінгвістичну компетенції, визначаючи їх як уміння вибрати та використовувати мовленнєві форми для здійснення комунікативних намірів у конкретних професійних ситуаціях та вміння враховувати культурні особливості, правила вербальної і невербальної поведінки в типових ситуаціях.

На думку П. Бех, соціокультурна компетенція включає знання, навички та вміння критично орієнтуватися в основних відмінностях, особливостях, перевагах та досягненнях культур країн, мова яких вивчається як іноземна, та культур народів України, висловлювати свою обґрунтовану думку щодо нової культури і порівнюваних культур у цілому, розуміти реалії культури, що вивчається, толерантно, з повагою ставитися до інших культур. Соціолінгвістична компетенція розглядається вченим як знання, навички і вміння інтерпретувати та використовувати мовні й мовленнєві одиниці, тексти та ситуації з урахуванням лінгвокраїнознавчих реалій і соціолінгвістичних родових, вікових, професійних, національних та територіальних особливостей тих, хто спілкується.

Говорячи ж про виховну й освітню цілі навчання іноземних мов, ми маємо на увазі, крім того, ще й наступне. Виховною метою є виховання культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому світі; ціннісних орієнтацій, почуттів та емоцій; розуміння важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користування нею не тільки як засобом спілкування, а ще її професійним використанням. Освітня мета передбачає усвідомлення студентами суті мовних явищ, іншої системи понять, через призму якої може сприйматися дійсність; порівняння явищ іноземної мови з рідною мовою; розширення загальної ерудиції.

Тому, сьогодні, перед сучасним викладачем стоїть складна аналітична задача освідомлення мети, цілей та завдань навчання іноземній мові, вмиле використання сучасних підходів для формування мовних та мовленнєвих компетенцій, що так важливі для професійної діяльності майбутніх економістів.

Залучення даних комунікативної лінгвістики, психолінгвістики дозволяють сформулювати кінцеву мету навчання усного мовлення (УМ) таким чином: формувати у студентів навички та вміння створювати самостійні висловлювання у процесі іншомовного спілкування. Це можна створити шляхом:

1. зміни спрямованості уваги студента з мовного оформлення його монологічного висловлювання на зміст мовлення;
2. поступового зняття регламентації у відношенні вибору змісту та форми його вираження;
3. стимулювання продуктивної мовленнєво-розумової діяльності студентів на основі певної ситуації спілкування, що вміщує проблему та дає лише вихідне спонукання для монологічного висловлювання, а не служать змістовою опорою для формального відтворення закладеної в них інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баташов Н.А. Совершенствование устной монологической речи студентов 3-го курса языкового факультета на основе системно-функциональной организации учебно-речевого материала/английский язык/: Дис... канд.пед.наук: 13.00.02. - Л., 1988. - 203 с.
2. Бех П. З позицій комунікативної орієнтації // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2002. – № 1– 2. – С. 34 – 40.
3. Бігич О.Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: Монографія. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2004. – 278 с.
4. Булгакова В. Адаптувати людину до життя // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – № 6. – С. 82 – 86.
5. Вольфовська Т. Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети // Шлях освіти. – 2001. – № 3. – С. 13 – 16.
6. Коваленко О. На шляху до демократичної системи освіти // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – № 3. – С. 92 – 99.
7. Пометун О. Запровадження компетентнісного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти. – [http:// visnyk.iatp.org.ua](http://visnyk.iatp.org.ua).
8. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: Пособие для студентов пед. вузов и учителей. – М.: Просвещение, 2002. – 239 с.
9. Сорочан Т. Характеристика професіоналізму управлінської діяльності керівників шкіл на засадах компетентнісного підходу // Шлях освіти. – 2005. – № 3. – С. 9 – 12.